

Overvloed en onbehagen

Columns - 3 augustus 2023 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Daar gaat er weer een, met een flink tempo fietst hij langs me. Twintigers op prijzige designer e-bikes; het is het eerste dat me opvalt nu ik een paar dagen in Amsterdam verblijf. Het zijn er niet slechts een paar, maar behoorlijk veel. Ondenikbaar zou zoiets zijn in Berlijn - en dat is niet alleen omdat die stad armer is of dat mensen er minder fietsen. Het duidt ook op een flink verschil tussen Nederland en Duitsland in de omgang met luxe.

Nederlanders doen graag alsof hun land het moeilijk heeft, maar als ik vanuit Duitsland met de trein naar Nederland rij, voelt dat heel anders. Al vanaf Hengelo, een stad die ik vroeger vooral met economische achterstand associeerde, lijkt het alsof ik in een welvarend reservaat terecht ben gekomen - een land vol glimmend design, de inwoners in kekke merken gestoken. Bij terugkomst in Duitsland vallen me ineens extra de vale kleding en de goedkope, eenvoudiger spulletjes op.

Cijfermatig gezien is dit verschil aan openlijke welvaart tussen Duitsland en Nederland niet direct te verklaren. Duitsland is tenslotte de vierde economie ter wereld - terwijl Nederland slechts de zeventiende is. Dus waar komt die openbare sjofelheid in het rijke Duitsland vandaan?

De sociaal-economische verklaringen hiervoor zijn bekend. Sommige critici wijzen op het decennialange 'lage lonen'-beleid in Duitsland dat bedoeld was om te concurreren op de internationale exportmarkt; door lagere lonen hebben Duitse burgers simpelweg minder te besteden. Dit consumptieverschil zou ook kunnen samenhangen met huizenbezit, dat in Duitsland 20 procent lager ligt dan in Nederland. De Nederlanders kopen op steeds jongere leeftijd een huis, en die zijn de afgelopen jaren snel in waarde gestegen; daarom kunnen ze nog meer consumeren.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

Dit gegroeide bezit laat ondertussen ook nog een ander fenomeen zien; er is heel veel geld in Duitsland, maar dat is allerm minst gelijk verdeeld. In Duitsland moet je zelf al heel wat geld meebrengen wil je een hypotheek kunnen krijgen, in

Nederland niet. In mijn Duitse kennissenkring kunnen daarom alleen die personen huizenbezit vergaren, wier families toch al geld hebben. Wat ooit begon als maatregel voor spaarzaamheid, versterkt nu de ongelijkheid. Duitsland krijgt meer miljonairs, maar inmiddels zit ook 16 procent van de bevolking onder de armoedegrens, in Nederland is dat 'nog' maar 6 procent.

Het verschil in openlijke welvaart heeft echter niet alleen met economie te maken, er is ook een cultuurverschil - een nieuw cultuurverschil. "Beide landen delen toch dezelfde spaarzame Noord-Europese instelling?", vroeg een Duitse politicus mij onlangs. Hij wees me er op dat Duitse politieke én economische kopstukken de juiste karige soberheid uit dienen te stralen willen ze succes hebben. De oude bondskanselier Merkel en de nieuwe Olaf Scholz zijn er de beste voorbeelden van, maar ook de conservatieve CDU-leider Friedrich Merz, die door zijn vorige baan bij vermogensbeheerder Blackrock miljonair is, mag zijn rijkdom vooral niet laten merken - en zelfs directeuren van de duurste Duitse automerken proberen in het openbaar vooral niet te buitensporig over te komen.

Maar de Duitsers zijn nu de strengere calvinisten geworden, terwijl openbare soberheid in Nederland de laatste tien jaar beduidend minder van belang is. De omgang met de gedesignde e-bike lijkt me een bescheiden, maar tekenend voorbeeld van een nieuwe luxe-cultuur. Toen ik in de jaren negentig in Amsterdam student was, kochten we oude kapotte fietsen voor twee tientjes bij de Oudemanhuispoort, en de afgetrapte fiets bleef ook lang na de studietijd nog ons statussymbool. De hedendaagse starter laat met zijn glimmende e-bike daarentegen graag zijn koopkracht zien, zelfs als hij die helemaal nog niet heeft.

Vooraf de Hollandse e-bike-fabrikant Van Moof, wiens kenmerk minder de functionaliteit dan de aantrekkelijkheid was, was bij deze groep succesvol. Dat uitgerekend deze fabrikant nu failliet is, veroorzaakte de afgelopen weken niet voor niets een opvallende *Schadenfreude* (leedvermaak, red.) - tot in Duitsland aan toe. Wat dat betreft is er ook weer niet zoveel veranderd in de calvinistische cultuur; met de overvloed groeit ook het onbehagen erover.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/56142/overvloed-en-onbehagen>